Euroopan oikeusasiamies

# Monikielisyys
## EU:n toimielimissä

## Raportti julkisesta kuulemisesta

*Huomautus: Tässä raportissa esitetyt näkemykset kuvastavat julkisessa kuulemisessa saatuja kannanottoja. Ne eivät ilmennä Euroopan oikeusasiamiehen kantaa.*

**Helmikuu 2019**

**FI**

# 1. Johdanto

Oikeusasiamies käynnisti heinäkuussa 2018 julkisen kuulemisen kielten käytöstä EU:n toimielimissä, elimissä, toimistoissa ja virastoissa (”EU:n toimielimet”).

Kuulemisen tavoitteena on lisätä keskustelua aiheesta, samalla kun otetaan huomioon tarve sovittaa yhteen kielellisen moninaisuuden tukeminen ja hallinnolliset ja budjettia koskevat rajoitukset. Kuuleminen kattoi neljä päätekijää:

I. Säännöt ja käytännöt

II. Kielten käyttö verkkosivustoilla

III. Kielten käyttö julkisissa kuulemisissa

IV. Uuden lainsäädännön tarve, käännöskustannukset ja konekäännösten potentiaali.

Oikeusasiamies sai **286 vastausta**. Jotkut vastaajat käsittelivät vain osaa esitetyistä kysymyksistä.

Vastauksista kolme oli peräisin jäsenvaltioilta, kaksi EU:n virastoilta, yksi alueelliselta viranomaiselta, 33 valtiosta riippumattomilta organisaatiolta tai liitoilta ja 247 yksityishenkilöiltä (ks. liite).

Oikeusasiamies sai vastauksia **19:llä EU:n virallisella kielellä**: ranska (95), englanti (57), italia (32), espanja (25), saksa (21), hollanti (18), slovakki (14), unkari (3), puola (3), portugali (3), iiri (2), ruotsi (2), tšekki (2), bulgaria (1), kroatia (1), tanska (1), suomi (1), kreikka (1) ja romania (1). Yksi vastaus jätettiin latinan, yksi esperanton ja yksi katalaanin kielellä.

# 2. Tiivistelmä

- Monikielisyydelle on laaja tuki.
- Kielten rajoittamista voidaan sallia tietyissä olosuhteissa, mutta ne olisi perusteltava kieliä koskevissa toimintalinjoissa, jotka julkaistaan kunkin EU:n toimielimen verkkosivustolla. Kieliä koskevat toimintalinjat olisi julkaistava kaikilla EU:n virallisilla kielillä.
- Hyvänä varokeinona pidetään menettelytapaa, jossa asiakirjoja voidaan kääntää pyynnöstä.
- EU:n toimielinten verkkosivustojen olisi oltava ainakin jossakin määrin saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä.

- Silloin kun täyttä monikielisyyttä ei pidetä toteuttamiskelpoisena, pidetään yleisesti hyvänä kompromissina laatia keskeisistä asioista tiivistelmiä, jotka julkaistaan kaikilla tai useilla virallisilla kielillä.

- Julkisten kuulemisten olisi niiden luonteen vuoksi ja pääsääntöisesti oltava saatavilla mahdollisimman monella EU:n virallisella kielellä.

- Konekäännösten potentiaalia olisi hyödynnettävä vähintäänkin kääntäjien apuna.

# 3. Vastaukset

## I. Kielten rajoittamista koskevat säännöt ja käytännöt

### Avoimuuden puute (kysymys 1)

*Se, miten EU:n hallinnon toimijat antavat tietoa EU:n eri virallisilla kielillä, ei ole riittävän avointa ja sitä ohjaavat vain muutamat viralliset säännöt. Tämä koskee esimerkiksi sitä, millä perusteella eri yhteyksissä käytettävä kieli tai kielet valitaan. Miten näitä puutteita voitaisiin korjata? Mitä uusia perusteita päätöksenteossa olisi käytettävä, vai onko sellaisille tarvetta?*

Suurin osa vastaajista pitää nykyistä avoimuuden puutetta **ei-toivottuna**, koska se aiheuttaa mielivaltaisuutta, epäjohdonmukaisuutta ja syrjintää. Puutteiden korjaamiseksi **olisi otettava käyttöön sääntöjä**. Sääntöjen sisällöstä (kysymys 2) ja muodosta (kysymys 8) esitettiin erilaisia mielipiteitä.

Useat vastaajat tuovat esiin **kielellisen monimuotoisuuden ja kielten yhdenvertaisuuden** periaatteet. Vastaajat toteavat, että kieli on tärkeä osa kansalaisten identiteettiä. Kielimuurit haittaavat kansalaisten osallistumista keskusteluihin ja päätöksentekoon EU:n tasolla. Huolta aiheuttaa se, että kieliä koskevat rajoitukset asettaisivat etuoikeutettuun asemaan tietyt jäsenvaltiot, kansalaiset ja taloudelliset toimijat ja vähentäisivät EU:n yleistä legitimiteettiä.

Monet vastaajat pitävät erittäin tärkeänä, että kansalaiset saavat tietoa ymmärtämällään kielellä, jotta voitaisiin **varmistaa luottamus ja usko EU:n hallintoon** ja **torjua epäilyksiä, välinpitämättömyyttä ja euroskeptisyyttä**.

#### Kolme kielipolitiikan mallia

Vastaajat ehdottavat kolmea laajaa kielipolitiikan mallia EU:n toimielimille:

1. **Rajoitettu monikielisyys**

Tähän kysymykseen vastanneista suurin osa (102) kannattaa jonkinlaista rajoitetun monikielisyyden muotoa. He esittävät, että tietojen on aina oltava saatavilla **vähintään kolmella viidestä yleisesti käytetystä virallisesta kielestä** (englanti, ranska ja saksa, mahdollisesti myös italia ja espanja). Muita virallisia

kieliä olisi käytettävä vain, kun tietyt perusteet täyttyvät. Seuraavien **tietojen olisi oltava aina saatavilla kaikilla virallisilla kielillä**:

- asiakirjat/tiedot, joilla on merkittävä taloudellinen vaikutus kansalaisiin ja pk-yrityksiin; tällaisia asioita ovat esimerkiksi Erasmus+, avoimia toimia koskevat ilmoitukset, tarjouspyynnöt tai EU-hankkeiden ohjeet
- tiedot, jotka vaikuttavat erityisesti kansalaisten elämään, kuten koulutukseen, terveyteen, kansalaisten oikeuksiin ja sosiaaliturvaan
- asiakirjat, jotka luovat kansalaisille oikeuksia ja velvollisuuksia
- julkiset kuulemiset
- tietyt lehdistötiedotteet.

Lisäksi vastauksissa tuodaan esiin seuraavat **lisäperusteet**:

- Jos asia koskee nimenomaisesti tiettyjä jäsenvaltioita tai kansalaisia, tietojen tai asiakirjojen olisi oltava saatavilla kyseisten jäsenvaltioiden tai kansalaisten virallisella kielellä tai virallisilla kielillä.
- Kieliä koskevat rajoitukset voivat olla perusteltuja joillakin erityisaloilla, kuten tieteellisessä tutkimuksessa.
- Huomioon olisi otettava myös tietojen kiireellisyys ja poliittinen merkitys.
- EU:n erillisvirastojen kohdalla olisi otettava huomioon isäntäjäsenvaltion kieli.

**2. Rajoittamaton monikielisyys**

Kahdeksantoista vastaajaa toivoo absoluuttista monikielisyyttä, jossa kaikkia EU:n virallisia kieliä olisi käytettävä koko ajan ja kaikkien käännösten olisi oltava saatavilla samanaikaisesti.

**3. Suuntana yhteinen kieli**

Neljäkymmentäkuusi vastaajaa ehdottaa yhteistä kieltä (lingua franca), jota kaikki EU:n kansalaiset puhuisivat. Tämä voitaisiin toteuttaa kahdella tavalla: neljä vastaajaa pitää ihanteellisena vaihtoehtona yhtä nykyisistä työkielistä (englanti), kun taas neljäkymmentäyksi vastaajaa kannattaa voimakkaasti yhteisen mutta *neutraalin* kielen, kuten esperanton, käyttöä.

## Monikielisyyden seuranta

Useat vastaajat ehdottavat mekanismeja, joilla voitaisiin seurata sitä, noudattavatko EU:n toimielimet monikielisyyttä. Vastauksissa ehdotetaan muun muassa, että

- perustetaan monikielisyyden seurantakeskus, joka seuraisi asiaa pysyvästi

- perustetaan monikielisyysasiamies, joka vastaisi monikielisyyteen erikoistunutta oikeusasiamiestä tai tarkastuselintä, jolla on valta määrätä seuraamuksia noudattamatta jättämisestä

- laaditaan tilastoja kielten käytöstä EU:n toimielimissä avoimuuden parantamiseksi.

## Kielipolitiikka (kysymys 2)

*Olisiko jokaisen EU:n toimielimen laadittava kielipolitiikka? Mitä asioita siinä pitäisi käsitellä? Pitäisikö tällaiset kielipolitiikat julkaista toimielinten verkkosivustoilla? Kuinka yksityiskohtaisesti kielipolitiikassa pitäisi määritellä ne tapaukset, joissa kielivalikoimaa on rajoitettu?*

### Kielipolitiikan toivottavuus

Suurin osa vastaajista (175) kannattaa jonkinlaisia kielellisiä toimintalinjoja. Siitä, pitäisikö niiden kattaa kaikki EU:n toimielimet vai pitäisikö kullakin toimielimellä olla omat toimintamallit, on mielipide-eroja. Esiin nousi kolme päävaihtoehtoa:

1. **Yksi yhteinen toimintamalli:** Viisikymmentäkaksi vastaajaa katsoo, että yksi yhteinen toimintamalli edistäisi kielten käytön avoimuutta ja selkeyttä EU:n toimielimissä. Erimielisyyttä on siitä, pitäisikö toimintamallin kattaa EU:n virastot.

2. **Yksi yhteinen toimintamalli, jota mukautetaan kuhunkin EU:n elimeen:** Toinen vaihtoehto (17 vastaajaa) on yhteinen toimintamalli, jossa vahvistetaan kaikkiin EU:n toimielimiin sovellettavat kielten käyttöä koskevat perusperiaatteet. Tätä yhteistä toimintamallia mukautettaisiin sitten kunkin EU:n toimielimen nimenomaisiin tehtäviin ja rooliin.

3. **Erilliset toimintamallit:** Koska EU:n toimielinten roolit ja toiminta poikkeavat merkittävästi toisistaan, yhteisen kielipolitiikan soveltaminen ei olisi käytännöllistä (seitsemän vastaajaa).

### Kielipolitiikan julkistaminen

Vastaajat ovat yhtä mieltä siitä, että kielipolitiikka olisi julkistettava EU:n toimielinten verkkosivustoilla ja että sen pitäisi olla saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä. Kaksikymmentä vastaajaa pitää hyödyllisenä, että kielipolitiikkaan liitetään verkkosivustoilla kommenttitoiminto, jonka avulla kansalaiset voisivat antaa palautetta toimintamallin sisällöstä ja täytäntöönpanosta.

### Kielipolitiikan yksityiskohtaisuus

Vastaajat ovat yleisesti ottaen yhtä mieltä siitä, että kielipolitiikassa olisi määriteltävä, mitä kieliä EU:n toimielimet käyttävät eri tilanteissa. Kielipolitiikan pitäisi olla kansalaisille helposti ymmärrettävä.

Näkemyksiä yksityiskohtaisuudesta:

- Jotkut vastaajista kannattavat **(erittäin) yksityiskohtaista kielipolitiikkaa**, jossa rajoitukset pohjautuvat selkeisiin perusteisiin. Näin **vältetään sattumanvaraisuus**.

- Jotkut vastaajista kannattavat **yleisluontoisempaa ja joustavampaa kielipolitiikkaa**, jossa vahvistetaan **perusperiaatteet** siitä, milloin ja miksi kielten käyttöä voidaan rajoittaa. Kielipolitiikan olisi oltava ytimekäs, johdonmukainen ja looginen. Jotta kielipolitiikka olisi **toimiva**, siinä olisi sallittava joustavuus ja arviot tapauskohtaisesti.

## Käännökset pyynnöstä (kysymys 3)

*Pitäisikö jokaisen toimielimen linjata, missä tilanteissa toimielin kääntää tietoa tai asiakirjoja pyynnöstä? Jos pitäisi, miten linjaus tulisi muotoilla, jotta voitaisiin välttää kohtuuttomat kustannukset?*

### Kyllä vai ei?

**Kyllä: Sataneljätoista vastaajaa** toteaa, että kansalaisten tiedonsaannin varmistamiseksi tarvitaan toimintalinjat asiakirjojen kääntämiseksi pyynnöstä. Tämän tulisi sisältyä (yhteiseen) kielipolitiikkaan.

**Ei: Kolmekymmentäyksi vastaajaa** toteaa, että EU:n toimielinten ei pitäisi ottaa käyttöön menettelytapaa, jossa asiakirjoja käännetään pyynnöstä. Tähän annetaan erilaisia syitä:

- Asiakirjojen kääntäminen pyynnöstä on tarpeetonta, jos kieliä koskevat rajoitukset perustellaan asianmukaisesti yksityiskohtaisessa kielipolitiikassa.

- Riski epäasiallisten pyynnön esittäjien väärinkäytöksistä.

- Liian kallista.

- Yksi vastaajista, Euroopan kemikaalivirasto, on huolissaan siitä, että oikeus saada käännöksiä pyynnöstä saattaisi estää virastoa noudattamasta säännösten mukaisia määräaikojaan.

### Kohtuuttomien kustannusten välttäminen

**Yksi vastaajaryhmä on eri mieltä siitä, että käännöspyynnöt sallivaan menettelytapaan liittyisi ”kohtuuttomia kustannuksia”**. Eräs vastaajista tiivistää tämän näkemyksen seuraavasti: ”*Tämä on hinta demokratiasta. Demokratian hinta ei ole koskaan liian korkea*.”

Muut vastaajat ehdottavat seuraavia **toimia kohtuuttomien kustannusten välttämiseksi** (ks. myös vastaukset kysymykseen 9):

- Toimitetaan käännöksiä pyynnöstä vain **tärkeistä asiakirjoista** (kuten asiakirjoista, jotka koskevat kansalaisten oikeuksia) tai **asiakirjoista, jotka ovat voimassa vähintään yhden vuoden**.

- Toimitetaan käännöksiä pyynnöstä vain, **jos pyynnön esittäjä kykenee osoittamaan käännöksen välttämättömäksi**[1].

- Toimitetaan (editoituja) **konekäännöksiä**, joihin liitetään mahdollisesti vastuuvapauslauseke.

- Järkeistetään resursseja perustamalla **yhteinen resurssipohja kaikille EU:n toimielimille**. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi keskitettyä käännöspalvelua.

- Minimoidaan **väärinkäytösten** mahdollisuus esimerkiksi sallimalla, että EU:n toimielimet kieltäytyvät tietyntyyppisistä pyynnöistä.

- Varataan **erilliset määrärahat** käännöspyyntöjä varten.

- Toimitetaan käännökset ainoastaan **digitaalisessa muodossa**.

- Käytetään **neutraalia yhteistä kieltä**, jotta voidaan pienentää käännöskustannuksia.

- Otetaan käyttöön **vetoomusmalli**, jossa asiakirja käännetään vain, jos käännöspyynnön esittäjiä on huomattava määrä.

- Siirretään käännöspyyntöjen käsittely **eri EU:n jäsenvaltioissa sijaitseville EU:n edustustoille**.

- Veloitetaan kustannukset **asiaankuuluvalta EU:n jäsenvaltiolta**.

- **Tarkistetaan, saako käännöksen jo jäsenvaltiosta**. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi ottamalla käyttöön *yhteinen käännösalusta*, jotta voitaisiin parantaa tiedonvaihtoa kansallisten käännöskeskusten välillä.

- **Lyhennetään** verkossa saatavien asiakirjojen ja tietojen **pituutta**.

Vastaajilla on **ristiriitaisia näkemyksiä siitä, pitäisikö käännöspyynnöistä veloittaa**. Maksujen veloittamisen kannattajat katsovat, että maksuilla katettaisiin käännöskustannukset mutta myös torjuttaisiin epäasiallisia pyyntöjä. Vastustajat ovat sitä mieltä, että maksujen veloittaminen kansalaisilta on syrjivää, jos muut kansalaiset saavat samat tiedot omalla äidinkielellään.

[1] Välttämättömyys olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Vastaajat ehdottivat eri muunnoksia tästä vaatimuksesta: pyynnön esittäjien olisi i) ilmoitettava syy, ii) osoitettava ”oikeutettu etu” tai iii) osoitettava, että asiakirja vaikuttaa heihin jollakin tavalla.

# II. EU:n verkkosivustot

## Yleiset kieliä koskevat periaatteet (kysymys 4)

*Mitä yleisiä kieliperiaatteita EU:n toimielinten verkkosivustoihin tulisi soveltaa? Minkä osien sivustoista olisi tärkeintä olla saatavilla kaikilla tai useilla EU:n virallisilla kielillä?*

Osa vastaajista kannattaa rajoittamatonta ja osa rajoitettua monikielisyyttä EU:n verkkosivustoilla. Yksi vastaajaryhmä (81) katsoo, että kaikkien EU:n verkkosivustojen osien olisi oltava saatavilla kaikilla virallisilla kielillä, jotta varmistettaisiin demokraattinen legitimiteetti ja kielten yhdenvertaisuus. Pienempi ryhmä katsoo, että kaikkien EU:n verkkosivustojen olisi oltava saatavilla vähintään englanniksi, saksaksi ja ranskaksi ja mahdollisesti muillakin kielillä. Kolmas ryhmä toivoo, että kaikki on saatavilla yhdellä yhteisellä, neutraalilla kielellä.

Seitsemänkymmentä vastaajaa katsoo, että sellaisten EU:n verkkosivustojen osien, jotka liittyvät suuren yleisön etuun, olisi oltava saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä. Tällaisia ovat esimerkiksi seuraavat:

- tieto-osiot, joissa kerrotaan jonkin EU:n toimielimen toiminnasta ja tehtävästä ja jotka sisältävät yhteystiedot
- uutisia, lehdistötiedotteita ja ajankohtaista tietoa sisältävät osiot
- verkkosivustot, jotka
    - käsittelevät kansanterveyttä, koulutusta, taloutta, matkustajien oikeuksia, elintarviketurvallisuutta, työturvallisuutta tai kansalaisten oikeuksia
    - sisältävät tietoa avustuksista, tarjouspyynnöistä ja muista hankintasopimuksista tai rahoitusohjelmista
    - liittyvät tärkeisiin poliittisiin aloitteisiin, oikeudellisiin kysymyksiin ja EU:n lainsäädännön mukaisten velvoitteiden noudattamista koskeviin ohjeisiin
    - sisältävät tietoa avoimista työpaikoista
    - ovat EU:n puheenjohtajavaltioiden laatimia.

Rajoitetumpi kielijärjestely voi olla perusteltu muissa EU:n verkkosivustojen osissa, jotka on suunnattu erikoistuneemmalle yleisölle[2].

[2] Yksi versio tästä ajatuksesta on ottaa käyttöön kielijärjestely, joka perustuu jaotteluun tärkeimpien EU:n verkkosivustojen (nk. 1. tason verkkosivustot) sekä yksityiskohtaisempien tai teknisempien EU:n verkkosivustojen (2. tason verkkosivustot) välillä. Tässä vastaajaryhmässä on eri mielipiteitä siitä, kuinka montaa virallista kieltä kunkin tyyppisellä verkkosivustolla olisi käytettävä. Tähän ehdotetaan pääasiassa kahta ratkaisua:

- Tärkeimmillä EU:n verkkosivustoilla käytettäisiin kaikkia EU:n virallisia kieliä ja muilla, yksityiskohtaisempaa tai teknisempää tietoa sisältävillä sivustoilla käytettäisiin pienintä

## Tiivistelmät kaikilla tai useilla virallisilla kielillä (kysymys 5)

*Auttaisiko, jos keskeisistä aiheista olisi saatavilla yhteenveto kaikilla tai useilla virallisilla kielillä?*

Noin kaksi kolmannesta vastaajista pitää hyödyllisenä, että keskeisistä aiheista julkaistaan tiivistelmä kaikilla tai useilla virallisilla kielillä.

Monet tiivistelmiä kannattavat vastaajat pitävät niitä hyvänä kompromissina. Kuusikymmentäkaksi vastaajaa katsoo, että tiivistelmien olisi oltava saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä. Jotkut vastaajat pitävät riittävänä, että tiivistelmät laaditaan kolmella, neljällä tai viidellä eniten puhutulla kielellä. Toiset vastaajat ovat sitä mieltä, että tietojen tiivistäminen saattaa vääristää tietoja ja syrjii henkilöitä, joiden saatavilla ovat vain tiivistelmät.

## Kieliä koskevat rajoitukset (kysymys 6)

*Onko hyväksyttävää, että materiaalia julkaistaan tietyissä tilanteissa kaikkien virallisten kielten sijaan vain muutamilla kielillä? Millä perusteilla käytetyt kielet tulisi silloin valita (esim. kyseisen kielen puhujien määrä tai väestön kielellisen monimuotoisuuden aste)?*

### Kyllä vai ei?

**Kyllä:** Valtaosa (119) tähän kysymykseen vastanneista pitää hyväksyttävänä, että tietyissä oloissa ja käytännön syistä aineiston saisi vain pienellä määrällä kieliä. Jotkut vastaajista liittävät tähän ehtoja, esimerkiksi sellaisia, että rajoitukset perustellaan selkeästi tai että rajoituksiin liitetään mahdollisuus toimittaa käännöksiä pyynnöstä.

**Ei**: Kahdeksankymmentäneljä vastaajaa noudatti rajoittamattoman monikielisyyden mallia, jossa kaikenlaiset kieliä koskevat rajoitukset ovat **syrjiviä** ja jossa niitä ei siksi voida hyväksyä.

### Kielten valintaperusteet

Vastaajilla on erilaisia näkemyksiä siitä, mitä perusteita virallisten kielten valitsemisessa olisi käytettävä.

Monet vastaajat pitävät tärkeimpänä perusteena **tietojen vaikutusta, merkitystä tai kiinnostavuutta tietyn kansalaisten ryhmän, jäsenvaltioiden tai suuren yleisön kannalta**. Heidän mukaansa kielet olisi valittavat siten, että kaikki, joihin asia vaikuttaa, kykenevät ymmärtämään informaation. Tämä

kielivalikoimaa (englanti, ranska, saksa ja mahdollisesti italia ja mahdollisesti espanja) tai ne käännettäisiin kaikille virallisille kielille konekäännöksinä.

- Tärkeimmillä EU:n verkkosivustoilla käytettäisiin rajoitettua valikoimaa (englanti, ranska, saksa ja mahdollisesti italia ja mahdollisesti espanja) EU:n virallisista kielistä ja muilla, yksityiskohtaisempaa tai teknisempää tietoa sisältävillä sivustoilla käytettäisiin pienempää kielivalikoimaa (esimerkiksi englanti, ranska ja saksa tai pelkkä englanti).

tarkoittaisi, että tietty hyvin erikoistunut tieto, joka suunnataan usein asiantuntijoille, voisi olla saatavilla vain harvoilla kielillä.

Jotkut vastaajista pitävät soveltuvana perusteena **tiettyjä kieliä puhuvan väestön määrää**. Tämä voisi perustua joko valikoitujen virallisten kielten kattamaan Euroopan väestön vähimmäisosuuteen[3] tai eniten puhuttuihin virallisiin kieliin. Toiset vastaajat vastustavat jyrkästi väestömäärän käyttämistä perusteena, koska se syrjisi väistämättä pienempiä väestöjä ja heidän kieliään.

Jotkut vastaajat katsovat, että etusijalle olisi asetettava EU:n virkamieskunnan työkielet (joissakin EU:n toimielimissä tämä tarkoittaa englantia, ranskaa ja saksaa) tai kielet, jotka ovat useamman kuin yhden jäsenvaltion virallisia kieliä.

# III. Julkiset kuulemiset

## Komission politiikka (kysymys 7)

*Euroopan komissio otti huhtikuussa 2017 käyttöön uudet sisäiset säännöt, joiden mukaan komission vuotuisen työohjelman ensisijaisia aloitteita koskevien julkisten kuulemisten asiakirjat on julkaistava kaikilla EU:n virallisilla kielillä. Kaikki muut julkiset kuulemiset on julkaistava vähintään englanniksi, ranskaksi ja saksaksi. "Laajaa yleistä etua" koskevat julkiset kuulemiset olisi julkaistava näitä useammilla kielillä. Lisäksi kuulemisia koskevat verkkosivut tai niiden yhteenveto on sisäisten sääntöjen mukaan käännettävä kaikille EU:n virallisille kielille.*

*Onko tässä linjauksessa löydetty riittävä tasapaino kielellisen monimuotoisuuden kunnioittamisen ja tukemisen sekä hallinnollisten ja budjettia koskevien rajoitteiden välille? Olisiko tällaisen linjauksen noudattaminen kohtuullista myös muissa EU:n toimielimissä?*

Noin puolet vastaajista (124) toteaa, että komission politiikassa **ei ole päästy oikeanlaiseen tasapainoon**. Suurin osa näistä vastaajista pitää komission nykyistä politiikkaa **riittämättömänä** seuraavista syistä:

- Useat vastaajat (50) pitävät valitettavana, että **tiettyjen keskeisten käsitteiden määritelmät ovat epämääräisiä**. Tällaisia käsitteitä ovat esimerkiksi *laaja yleinen etu*, *lisäkielet* ja *ensisijaiset aloitteet*. Tämän vuoksi komissiolla on laaja harkintavalta, ja politiikkaa saatetaan soveltaa mielivaltaisesti.

- Useat vastaajat (49) ovat sitä mieltä, että julkisten kuulemisten olisi oltava **saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä**. Perusteluna on, että julkisten kuulemisten luonteen vuoksi EU:n toimielinten on varmistettava, että kaikki kansalaiset kykenevät osallistumaan niihin yhdenvertaisesti. Rajoitusten olisi oltava poikkeus eikä sääntö.

[3] Vastauksissa viitataan 60, 75, 80 tai 90 prosenttiin Euroopan väestöstä.

- Useat vastaajat (46) eivät ymmärrä, miksi **englannilla, ranskalla ja saksalla** pitäisi olla etuoikeutettu asema julkisissa kuulemisissa. Tämä asema aiheuttaa **kielten eriarvoisuutta**.

- Jotkut vastaajista (9) katsovat, että **useampia virallisia kieliä (muun muassa espanja ja italia) olisi lisättävä** kolmen kielen vähimmäisvalikoimaan.

- Muutama vastaaja (6) on huolissaan käytännön asioista: Missä määrin komission vuoden 2017 politiikkaa **sovelletaan käytännössä**? Missä kuulemisen vaiheessa eri **käännökset ovat saatavilla**?

Kuusikymmentäneljä vastaajaa pitää komission vuoden 2017 julkisia kuulemisia koskevaa kielipolitiikkaa **asianmukaisena**. Osa vastaajista kutsuu politiikkaa tärkeäksi ensimmäiseksi askeleeksi ja jopa ehdottaa, että muiden EU:n toimielinten olisi otettava se käyttöön. Yksi vastaajista, Euroopan kemikaalivirasto, toteaa aiheesta, että muissa elimissä on vaikeaa noudattaa täysin samaa politiikkaa, koska komission järjestämät julkiset kuulemiset saattavat poiketa muiden EU:n toimielinten järjestämistä julkisista kuulemisista ja niiden kohdeyleisöt saattavat olla erilaisia.

Muutama vastaaja (5) katsoo, että komission vuoden 2017 politiikka on **liian kallis**, ja pitää riittävänä, että julkiset kuulemiset julkaistaan vain englanniksi tai englanniksi, ranskaksi ja saksaksi.

# IV. Muut seikat

## Uusi EU:n lainsäädäntö (kysymys 8)

*Ainoa kielten käyttöä EU:n hallinnossa nimenomaisesti koskeva säädös on vuodelta 1958, jolloin jäsenvaltioita oli kuusi ja virallisia kieliä neljä. Olisiko uudesta lainsäädännöstä nykytilanteessa hyötyä? Vai onko kielikysymyksiä parempi käsitellä muulla tavalla kuin yksityiskohtaisella lainsäädäntökehyksellä?*

**Tähän kysymykseen vastanneista valtaosa (126) pitää hyödyllisenä, että annetaan uutta lainsäädäntöä tai tarkistetaan nykyistä asetusta N:o 1/1958**. Joissakin vastauksissa täsmennetään, että tällaisella tarkistetulla lainsäädännöllä olisi vahvistettava monikielisyyttä määrittelemällä yksityiskohtaisesti kansalaisten kieleen liittyvät oikeudet. Jotkut vastaajat perustelevat mielipidettään toteamalla, että vaikka uusi lainsäädäntö olisi toivottavaa, asetuksen N:o 1/1958 tarkistaminen saattaisi avata *Pandoran lippaan*.

Vastaajat esittivät seuraavia muutoksia asetukseen N:o 1/1958:

- EU:n toimielimiä **vaaditaan** hyväksymään (sen sijaan että niille annetaan mahdollisuus hyväksyä) sisäiset säännöt kielten käyttämisestä (6 artikla).

- Lisätään asetukseen oikeus saada käännöksiä pyynnöstä.

- Päivitetään asetusta N:o 1/1958 vastaamaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 11 artiklaa, jossa edellytetään, että komissio toteuttaa laajoja julkisia kuulemisia ja EU:n toimielimet käyvät avointa ja säännöllistä vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan kanssa.

- Otetaan käyttöön neutraali yhteinen kieli.

**Kolmekymmentäneljä vastaajaa vastustaa uutta lainsäädäntöä tai asetuksen N:o 1/1958 muuttamista. Vastaajat katsovat, että asetus N:o 1/1958 on riittävä ja ajan tasalla ja että kaikkien 24 virallisen kielen yhdenvertaisuus olisi säilytettävä**. Haasteena on pikemminkin, että nykyinen lainsäädäntö **pannaan täytäntöön** asianmukaisesti.

Jotkut vastaajat ehdottavat, että kieliasioita käsiteltäisiin **yksityiskohtaisten lainsäädännöllisten puitteiden ulkopuolella**. Tähän ehdotetaan useita tapoja:

- EU:n toimielinten hyväksymät (yhteiset) ohjeet

- komissiolle annetun tiedonannon ”Kääntäminen osana komission päätöksentekoprosessia” (2016) päivittäminen

- monikielisyyttä koskevat käytännesäännöt

- toimielinten sopimus, jonka perusteella kukin EU:n elin hyväksyy oman kielipolitiikkansa

- Euroopan oikeusasiamiehen suositukset.

## Käännöskustannukset (kysymys 9)

*Jos kaikilla EU:n virallisilla kielillä julkaistavaa tietoa ja asiakirjoja lisätään, käännöskustannukset kasvavat. Miten kustannusten kasvu pitäisi rahoittaa: ohjaamalla tarkoitukseen varoja muualta EU:n talousarviosta, kyseiseen tarkoitukseen varatulla lisärahoituksella asianomaisilta jäsenvaltioilta tai jollakin muulla tavalla?*

Vastaukset tähän kysymykseen vaihtelevat sen mukaan, mitä kielipoliittista toimintamallia vastaajat kannattavat.

Joidenkin vastaajien mukaan käännöskustannukset eivät ole liian suuria, vaan kysymys olisi esitettävä toisin päin: ”*Mikä on kääntämättä jättämisen hinta?*” Tarkemmin: ”*Käännös, toisin sanoen kunkin kansalaisen saamat tiedot ja valmiudet ymmärtää, mitä tapahtuu, ei ole minusta toissijainen kulu, vaan demokratian kannalta välttämättömyys toimintaympäristössä, jossa unioni ymmärretään usein väärin ja johon suhtaudutaan torjuvasti*” (vastaus jätettiin ranskaksi).

Vastaajat tekevät **lukuisia ehdotuksia** siitä, miten menetellä käännöksistä johtuvien (lisä)kustannusten suhteen:

- Kuusikymmentäkaksi vastaajaa totesi, että käännöskustannukset olisi maksettava **EU:n yleisestä talousarviosta**. Muutoin pienet jäsenvaltiot maksaisivat enemmän käännöksistä kuin suuremmat jäsenvaltiot.

- Jotkut vastaajat (22) menevät vieläkin pidemmälle vaatimalla, että **jäsenvaltioiden, joissa on jokin etuoikeutetuista kielistä, olisi maksettava enemmän** korvaukseksi tästä edusta.

- Toisaalta jotkut vastaajat (24) ovat sitä mieltä, että **jäsenvaltioiden, jotka haluavat saada ylimääräisiä käännöksiä virallisella kielellään, olisi katettava siihen liittyvät kustannukset**.

- Useat vastaajat ehdottavat tapoja **vähentää käännöskustannuksia**:
  - yhdistetään kaikkien EU:n toimielinten käännösresurssit
  - käytetään aiempaa enemmän konekäännöksiä (ks. myös kysymys 10)
  - vähennetään tekstien määrää
  - parannetaan tekstien laatua
  - ulkoistetaan käännökset ulkoisille kääntäjille
  - lisätään kilpailua käännöstoimistojen välillä avointen tarjouskilpailujen avulla
  - alennetaan Euroopan unionin elinten käännöskeskuksen käännösten hinnat yksityisen käännössektorin hintoja vastaaviksi
  - vältetään jo käännettyjen asiakirjojen tarkistamista
  - vältetään kiireellisyyttä
  - tehdään yhteistyötä kansallisten käännöspalvelujen kanssa esimerkiksi perustamalla yhteinen käännösalusta, jotta voidaan välttää kaksinkertainen työ.

## Konekäännökset (kysymys 10)

*Missä määrin teknologiaa voitaisiin hyödyntää käännösten tuottamisessa EU:n eri kielten välillä? Konekäännökset eivät aina ole täysin virheettömiä. Onko käännöksen heikompi laatu hyväksyttävä hinta siitä, että asiakirjat saadaan käännettyä nopeammin ja edullisemmin kuin muuten olisi mahdollista?*

Vastaajat pitävät haasteena järkevän tasapainon löytämistä konekäännösten potentiaalin ja virheriskin välillä: "*Toisinaan konekäännökset ovat tyhjää parempia, mutta toisinaan ne ovat tyhjää pahempia*."

**Lähes puolet vastaajista (134) on sitä mieltä, että vaakakuppi kallistuu konekäännösten hyväksi**. Vaikka nykyiset konekäännösten käyttöön liittyvät ongelmat tunnustetaan, useat vastaajat (17) katsovat, että enemmän resursseja olisi investoitava **käännösteknologian kehittämiseen**. Samaan aikaan valtaosa vastaajista asettaa **ehtoja nykyiselle konekäännösten käytölle**, esimerkiksi seuraavia:

- Konekäännöksiä pitäisi käyttää ainoastaan apuvälineenä[4] tai silloin, kun kääntäjä tarkistaa tai oikolukee ne.

- Konekäännöksiä ei pitäisi käyttää asiakirjoissa, jotka vaativat tarkkuutta. Tällaisia ovat esimerkiksi oikeudelliset tai taloudelliset asiakirjat.

- Konekäännöksiin pitäisi aina liittää vastuuvapauslauseke, jossa todetaan selvästi, että teksti on konekäännös ja että se ei välttämättä pidä paikkaansa.

- Konekäännöksiä pitäisi käyttää vain väliaikaisena ratkaisuna, kunnes ”oikea” käännös on saatavilla.

- Konekäännöksiin pitäisi yhdistää mahdollisuus saada ”oikeita” käännöksiä pyynnöstä.

Jotkut vastaajat antavat esimerkkejä tilanteista, joissa konekäännöksiä voitaisiin käyttää enemmän. Tällaisia tapauksia ovat esimerkiksi verkkosisältö, yksinkertaiset tai lyhyet tekstit, sisäiset asiakirjat tai käännökset muille kuin virallisille kielille.

**Noin neljännes vastaajista (73) on sitä mieltä, että vaakakuppi kallistuu konekäännöksiä vastaan**. Vastaajat (28) korostavat, että konekäännökset ovat **epäluotettavia ja että niiden laatu ei ole riittävä**. Konekäännösten käyttö voi olla **syrjivää** EU:n kansalaisten kannalta, jos jotkin virallisista kielistä käännetään ”asianmukaisesti” ja joitakin ei. Jotkut vastaajat varoittavat ”harmaiden” käännösten levittämisestä, sillä ne saattavat tuottaa **valeuutisia**. Jos konekäännöksiä ylipäätään käytetään, niin vain kääntäjien apuna (14 vastaajaa).

# 4. Yhteenveto muista esitetyistä huomioista

## Alueellisten tai vähemmistökielten käyttö EU:n toimielimissä

Jotkut vastaajat tuovat esiin sellaisten EU:n jäsenvaltioissa puhuttujen alueellisten ja vähemmistökielten merkityksen, joilla ei ole virallisen kielen asemaa mutta joita puhutaan laajasti tai jotka ovat tärkeä osa identiteettiä. Vastaajat ehdottavat muun muassa seuraavia asioita tällaisten kielten ottamiseksi paremmin huomioon EU:n tasolla:

- Varataan niille osio EU:n verkkosivustoilla.
- Julkaistaan vähemmistöjä koskevat asiat asiaankuuluvalla kielellä tai asiaankuuluvilla kielillä.
- Tehdään tärkeistä aiheista tiivistelmät ja annetaan julkiset kuulemiset saataville alueellisilla tai vähemmistökielillä.
- Muutetaan asetusta N:o 1/1958 alueellisten tai vähemmistökielten suojelemiseksi.

[4] Yksi vastaajista mainitsee tietokoneavusteisen kääntämisen (nk. CAT-työkalut) potentiaalin. Tietokoneavusteisessa kääntämisessä kääntäjä hyödyntää työkaluja kääntämisen tukena.

## Brexitin seuraukset

Osa vastaajista katsoo, että maaliskuussa 2019 toteutuvan brexitin seurauksena englannin vaikutusvaltaa ja merkitystä EU:n virkamieskunnan sisäisessä ja ulkoisessa viestinnässä olisi vähennettävä.

# Liite: Luettelo kannanotoista

## Jäsenvaltiot

Ranska - Secrétariat Général des Affaires Européennes
Italia- Permanent Representation of Italy to the EU
Espanja - Secretaría de Estado para la Unión Europea

## EU:n toimielimet, elimet, toimistot ja virastot

Euroopan kemikaalivirasto (ECHA)
Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen (EFSA)

## Alueelliset viranomaiset

Vlaamse Overheid

## Organisaatiot

European Language Equality Network
Kotimaisten kielten keskus (Finnish Centre of Domestic Languages)
Oifig an Choimisinéara Teanga, Ireland
Conradh na Gaeilge (Gaelic League), Ireland
Europa Esperanto Unio (2 contributions)
Esperanto France
Europe-Démocratie-Esperanto (2 contributions)
Comité Pauvreté et Politique, France
DLF Bruxelles-Europe
Internacia Scienca Instituto "Ivo Lapenna"
Matris lingua, I want my language back
Observatoire européen du plurilingualisme
Panhellenic Association of Translators
Délégation des Barreux de France (au nom du Conseil national des Barreux, du Barreau de Paris et de la Conférence des Bâtonniers)
Centre d'Etudes Jacques Georgin
GEM+ "Pour une gouvernance européenne multilingue" asbl
AlumISIT
Plataforma per la Llengua
Česká esperantská mládež, z.s. (Czech Esperanto Youth)
Wirtschaftskammer Österreich
Irish Translators' and Interpreters' Association
FIT Europe, Regional Centre of the International Federation of Translators
International Certificate Conference Languages (ICC)
Cornish Language Board
Stiftung Lichterfeld
Zentralverband des Deutschen Handwerks e.V.
Exilio - Hilfe für Migranten, Flüchtlinge und Folterüberlebende e.V.
Interkultura Centro Herzberg (Esperanto-Gesellschaft Südharz)
EsperantoLand e.V.
Verein Deutsche Sprache e.V.

Budapesti Orvos-Egészségügyi Eszperantó Szakcsoport

## Tiedeyhteisöt

Eòghann Dickson, University of Glasgow
Federico Gobbo, University of Amsterdam
Angelo Ariemma, Università degli Studi "La Sapienza" di Roma
Daniel Gonçalves, University of Lisbon
Jean-Claude Barbier, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Universitat Rovira i Virgili
Michele Gazzola, Ulster University
Universidade do Algarve
François Grin, Université de Genève
Christoph Knabe, Beuth-Hochschule für Technik Berlin
Robert Phillipson, Copenhagen Business School
Isabelle Pingel, Université Paris 1 Panthéon Sorbonne
Victor Ginsburgh, Université Libre de Bruxelles / Université catholique de Louvain & Juan D. Moreno-Ternero, Universidad Pablo de Olavide

## Yksityishenkilöt

234 kannanottoa yksityishenkilöiltä

**Euroopan oikeusasiamies**

1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
F - 67001 Strasbourg Cedex

Puh. + 33 (0)3 88 17 23 13
Faksi: + 33 (0)3 88 17 90 62
www.ombudsman.europa.eu
eo@ombudsman.europa.eu

© Euroopan unioni, 2014
Kopiointi on sallittu
ei-kaupallisiin ja opetustarkoituksiin,
kunhan lähde mainitaan.